

1-65*

PP. 1-65.

Courts and tribal ~~subject~~ ^{K34/82}
 Government H. M. Mohlabe, |

s(808)

Bethany Mission,

P. O. Richardsdal,

#808

12 MAR 1948

K34
A13/8/82

f.4 pp.26 p. 10-2-1948.

Mmušo wa sechaba.

Kgōrō ya Mošate, ba kgōmana. Kgōrō ya Mošate ke ya ga Mohlabe, Mašumu le Pōpēla le baga Masete ke ba kgōmana. Ke bona ba we ba swanetšego go sekisa melato. Ke bathuši ba kgoši meserony ya lefase le go chireletša kgoši.

Ke gore Kgōrō e ngwe le engwe e na le bagolo ba yōna, byalo ke bona ba lekgotla. Byalo ka Kgōrō ya ga Mašumu ena le makale a mararo, ke Mašumu wa ga Mamotetwe, mogolo wa Kgōrō e we ke Mabatla ke Mpedi, Kgōrō ya ga Mogagare mogolo ke Mokabea, Kgōrō ya ga Maseōkōma ke Mabatla mogolo.

Kgōrō ya ga Pōpēla ena le makale a mabedi, ke Pōpēla wa ga Mokana wa ka (Mokwasē) mogolo wa yona ke Mosilo. Ke Kgōrō ya Pōpēla wa Segakgamele mogolo wa yona ke Mei.

Kgōrō ya ga Masete le yōna ena

808

K34/82

2

le makale a mabedi, ke Kgōrō ya ga Mog-
oši, mogolo ke masefane. Kgōrō ya ga
Butšwana mogolo ke Sebatana. Byalo
banna ba we elego ba bagolo mo sechabe-
ng ke ba naba ba ngodilwego ka mo gedi-
mu, ke banna ba ba šupago. Ba thusa
na le bo morwa rago Kgoši, ba we mai-
na a bōna elego Lee Mohlabe, Phašuku
Mohlabe, Mokaila Mohlabe, Mabai Mo-
hlabe le yēna Kgoši Nchobwane. Kamoka
ga bona ke ba kina tlou, ke ba we Kgoši
e swanetšego goboledišana nabo pele g-
agore ekwe ke batho. Movero o mongw-
e le o mongwe o swanetše go šera
nabo, ke moka ka morago o kgone o
botšwa batho.

Ye Kgoši e ka fo bitša pitšō lešaba ka
moka la kgobakana, ke moka a hlagiša
polêlō ya gore e bolelwe gare ga le-
šaba bona ba sešu ba ke baebolêla
ga gona motho yo a ka sabago, batho
kamoka ba tla lebella banna ba we
pele ge ba bolêla, ke moka ba kgone
ba bolêla. Byalo ka gobane Kgoši
o hlagiša taba gare ga lekgotla pe-
le ga gore batšeta le bakgomana

ba e tere, taba e we e ka seke ya di-
 rêga, ka baka la gore batla thōmago
 butšišā dipōšitšō, byalo batho bathoma
 go makala, mowe monna o šele a ka
 fo êmago are baga Mahlabe go bona-
 gala gore taba e a la e bolēla, goreng
 gware lena beng ba kgōrō la seke la
 kwana, byalo rena re ka seke ra kg-
 ona gorera taba nabeng, ebe kere
 gokaone dikgoži le boēle le bolele taba
 e rena letla fo re bitšā fēla la
 tla ~~re~~ la rebotšā. Ga gona se
 re ka seganago ge lena beng ba kgōrō
 le dumelane le morero walena.

Ga gona ka mokgwa o mongwe ba swa-
 netšē go boēla morago ba yo goma ba bolē-
 le ditaba e we. Ke gore go ganetsāna ba
 swanetsē go ganetsāna ba leka topeng ya
 bona, byalo etlare ge ba kwane kē moka
 ba kgone ba bitšā pitšō ba tšikišā batho
 gore kgōži ere.

Ba gona ba kgomana ba kgōrō ba we
 elego ba lešika la ka mošate, ba we ba
 sa tšenego mowe morerong, byalo ke
 bona ba we ba ka êmago ba twantcha
 mošerō o we. Empa ba ka seke

808

K34/82

4

ba lwancha ba dira selo, ka baka la gore banna ba we batla êma ba bolela mabaka a we morêrô orenilego ka òna. Byalo ge batho baile ba tsibis̄wa morero o we, ba swanets̄e go dira.

Motho yo we a nyats̄ago molat̄o, o swanets̄e gore a beiwe molato, ke gore ba swanets̄e gore ba mits̄e, kemot̄a lekgotla le moreris̄e gore naa molato keng o saka wa phetha mowe ba bolets̄ego gore kgozi o nyaka sa gore wena wa seke wa phetha mowe kgozi a gobolets̄ego. Ge a ka e ka rabêla ga bats̄e o swanets̄e go swarêlwa, mabaka a bo eka rabêlo ke ana, ke be ke segona mowe t̄aba e e bolêlwa, ka baka la gore e be ke êtêle, byalo ka goboya ka kwa t̄aba e, byalo lenna ke gare ke a nyakêla.

Motho yo we a lifis̄wago, kemot̄ho wa go sekwê yare ge ba m-ut̄s̄is̄a, are a wa nna e be ke segona a ke t̄ebe, byalo batlamot̄s̄a gore t̄eba le hono, are ga ke t̄ebe, ba mats̄a gore byalo ora gore n̄kabe re t̄le ka ga e re go-

808

K34/82

5

botšē, mowe a ka seke a ba araba
 kabana la gore ge a kare e e, baklane
 a o kgoši e kakang. Byalo ba swanetšē
 go motšā gore o swanetšē go lefa ka
 bakana la manganga a gago, bōna re si-
 ntšē sebaka, ka gore wa re boledišā ka
 maatla. Ka mowe ba bonago, mohlom-
 ong ba ka ~~monchisa~~ monchisa, pudi goba
 pudi tšē pedi, ke ya manganga hlaa
 a lekgotla. Byalo ba motšē gore o se-
 ke wa tšoga wa boeletšā taba e, ba
 gologolo bare go nyatšā kgoši ke gotloga, ge
 o bona gore kgoši ke mohlankana goba
 setlaēla. Setlaēla ke sa pitsā ba
 go tšogo mollō ke moka ba e beago-
 dimu ga ōna ya swa ka mokgwa
 o we mong wa pitsā a ratago gore
 e swe ka ōna. Ka gorialo wena ke
 wena pitsā, mollō ke kgoši, wa boele-
 tšā o tla gobala
 Ge kgoši e tla chabiwa, o hwetšane
 baleloko la gabo kgoši ba mochaba, le
 lekgotla ga mōgō le bakgōmana le dint-
 ona. Mowe o tla hwetšana elego-
 re barrōka le balandi ba diōwaka
 lehlakori. Wa kwa bare kgoši a e

808

K34/82

6

na maaka, mogo ona le meetlwa ke moka bare thōbēla.

Maina a duntan dintona, ntona e kgolo ke Masumu Motabea, wa bebedi ke Phašuku Mohlabe le Makwale Sāai.

Motabea lekgotla lagagwe ke Motala Mongale, Patši Masumu, Mabatla Maseōkōma, Moketelo Maseōkōma le Madome Moyene.

Phašuku lekgotla lagagwe ke Modiše Masete Sebatana Masete, mpe Sāai le Lee Mohlabe

Makwale Sāai lekgotla lagagwe ke Dimpampa Magomane, Matšobanešāai Makene Sāai, Mokolokoto Šokane le Natala Magomane.

Byalo makgotla ana ka moka tšatši le gona le ditaba lekgotleng la mošate ba swanetšē goba gōna, ele gore monna yo a nyakago goba gōna ditabeng tša go ahlola, a ka noba gona a barak-ele. Monna yo we a karego ge a raba taba a seke a raba tšōna a ba mošale morago, bare ke lentšu la kgorong a lesšulwe morago.

808

K34/82

7

Banna bana ba go sekisa melato, ke banna ba gotia, ba hlôgô tsê dipududu, ba bangwe e noba ba nne ba gotia, byalo melaô ka moka ba theletša ba kgalabye ba bagolo, ka gobane ge o kwa bare lefate le leswa le êma ka le letala. Ba kile ba bôna melato le melatwa, ka gorialo bare molato o ahlola kamolato o mongwe. Byalo ba kgalabye ba swanetšê go a kanya ka molato o baki lego ba o bôna.

Dintona tsêna ga mōgô le bangomane le lekgotla, modirô wa bona ke go sekisa melato le gozhusa kgoši ditabeng tsê dingwe tsê byalo ka go ncha peu ge lebaka lefihlile, ke goloma ngwaga o morwa le mabapi le kômêlêlô ya lefase, gore kgoši e swanetšê goneša pula, bogoši ke batho, ge naga e ka omella ka ôna mokgwa o lešaba letla chaba, byalo wa šala o sena batho, mowe mothoka a ka fôfihlago a gobuša.

Modirô o mongwe ke go lebella naga, ba ehlokômêla kudu, gore ge manaba ba etla ba be ba ba bônê pele ke moka ba tsibisê kgoši taba e bya

808

K34/82

8

lo ba letš'e phalafala banna kamoka
 ba kgobakane, ba kutš'we taba e. Monna
 yo mongwe wa ga Matšokōrōpō bare ke
Serite o ile are a e tš'wa mokgopeng
 a hwetš'ana meila e eme ka kgwēti-
 ng ya matlale, byalo ebe ele mathōmō
 meila e ba gona molefaseng le, byalo m-
 onna are go ebōna a gopola gore moho-
 mong ke tau, le yōna tau gobonchagala
 gore o be a sa e tš'ebe. A kitima ka
 lebelo a libile motseng wa mošate,
 a fihla a hlaba mokgozi ge a tš'ena
 ka kgōrō, are sebata kgomo banna
 Banna ba rwala marumu ba mo-
 hlakanyetš'a kgorong, bare molato keng
 are ke bone tau ka mokgweting ya
matlale.

Banna ba tloga ba ya, ebe gona le
 ngwedi wa letopa nta, ba ile ge ba
 fihla matlale, bare go yēna o ebō-
 nē ka e, are go bōna setš'ela, ge ba
 nna ba batamela, ba bōna ele gore
 ke meila, bare ora selo se are e-
 e, ba sega ba goma, ba gapa Meila
 ba ya nayō ka gal.
 Taba e e ile ya kwiš'a banna mat-bo-

808

K34/82

9

hloko, e rile go sasa ba we ba gokwa mokgōši; ba tlogela mošate gokwa gore mokgōši ke wang. Ba bahlalošetša gore mokgōši ebe gohlaba Makōkōrāpō are sebata kgomo, banna kganthe ova meila ya kgoši. Ba mutšišā gore Meila e a we tsebe nna, monna are ke a etseba ke Jim, byalo lehono oreny ohlaba mokgōši wa sebata kgomo, are dikgōši byalo nna ke be here ke sengwe, ka gobane ebe ele bošego ka seke ka gopola gore ke veruwa. Kgomo ena le dinaka le gona digorošitšwe, a ke a gopola gore go sane le veruwa sese ngwe sese sango lefokeng. Baile ba matswariela, gela ebe ele mosegane ebe batla mea molato. Kabaka la gore tšatši le lengwe obe a ka nohlaba mokgōši batho ba seke bahlōkōmēla kganthe yēna o bolēla tšerešo byalo manaba a tšena.

Lekgotla, lekgotla la baeletši ba kgoši, ke beng ba kgorō, bakgōmana le batseta, byalo ka maina a bakgōmana ba we ke ba ngodilego ka gōdimō lekgotleng la mošate, le mantona

808

K34/82

10

a we ke a ngodilego ka gôdimu.
Masumu ke ntona ebile ke wale-
 kgotla la Kgorong ya ga Mohlabe ka
 Kgorong ya gagwe ke moahludi. O
 bile mona tulong ena, ka baka la
 gore o be ana lelesaba, le gona dit-
 ba diile tša fapancha ke Morena
 Segopane papago Masumu le Mohlabe.
Masumu e be ele Kgoši, byalo Mohla-
be e le molata ka gobane Masumu
 ke mogolo wa Mohlabe.
 Le ge baile ba fapana ka mokgwa o
 we, fêla bana ba motho a balw-
 e, Masumu a tloga a ya Monamalla
 empa mohlant a tšogo boya ke moka
 ba gona ba kwana, byalo kowa
 monamalla o be aile le lesaba le le
 ngata, ge a huile Mohlabe are, o be
 o a hlola bana ba gago, e tla none
 yo anago le manganga yaba gona
 o tla go nae ka mono.
Phasuku, o bile mona modirong
 ona wa boahludi, ka baka la gore,
 papagwe Makgwapeng Kgoši ya ga
Mohlabe, o ile a tšwarêla Kgôrô
 ena, a seke a ba le mokgwa go

808

K34| 82

||

fihlêla a ehwa. Phašuku ke moIlog-
olo wa ga Monei. Papagwe Matgw-
apeng e be ele setlaêla, byalo kudu
kudu e be bare ke makgapa, a sepela le
naga e, ka moka, Bo moletšê o be a fi-
hla, ga Mamabolo, Magakala le bo
Phalaborwa. A sepela a rwele di-
phate (mapara) byalo ge a finla kg-
orong kemoka o thōma go e pella kō-
pêlō ena, ore Matgwapeng a re kō-
Kōulane a tiana mapara a gagwe
a bina ke moka ba matse batla tšw-
a ka malapeng ba lebella, hlōgō ya
gagwe ele diala fêla.

Ge a lapile godira ka mapara, o dula fa-
se, kemoka a bina Madiala tšokotsā dia-
la. Madiala tšokotsā diala, Madiala tšo-
kotsā diala byalo byalo. Ke moka ba mo-
rufa ka mabêlê le ditlōo goba sewe
mozho a ka no sebōnago. Ge lebaka
la golema le lekgaufo; kemoka, o boya
ga e gotlilo ncha peu, ka morago ga
mopeu e tšwile kemoka wa tloga.
Byalo Phašuku ba mofa boahludi
bya gore a hlale kgorong ya gagwe
e tlare ge di mušitile kemoka a

808

K34/82

12

Kgone a diša, ka mošate.

Makwale Suui yēna o ile a bea ke Masumu ka gobōna gore a ka seke a kgona gobōna tša ka šaleng. Ge ditaba di mošitile o swanetšōe go ditšea a dišē ga Masumu byalo Masumu a dibōne ere ge dimušitile a kgone a diša ga Mohlabe.

Masumu o emela^{di} nagana tšē Mahlomelong, šaleng le Mabotana byalo ka ge seati sa gagwe ka šaleng ele Makwale ke yēna yo we a emelago ditaba tša kanthse. Empa mantona ena kamoka a tii kōma, ka šaleng yo we kgoši a mofilego seša sa kōma ke Makōlōkōto Sokane. O bolotsā bodikana fela ~~boya~~ ~~kgwēra~~ bokgwēra byo bollakgorong ya Mošate.

Le Mophalaborwa wa ga Malatši kemetsane yo we a goba a dula Mamolomo e be ba mofile seša sa gobolotsā bodikana, fêla, ge ele bokgwēra boya mošate. Bokgwēra boya mošate kabaka la gore ba

808

K34/82

13

yo ncha dihlahle. Bodikana a ba nche dihlahle, ba ncha kgogo ya seti-ô, mondi yo mongwe le yo mongwe, byalo ditô tše we ke tšā bōna ba we ba fi-lwego seša gamôgô le samphaka, ba nchagana. Bokgwêra ba yo ncha dihlahle kowa mošate se we elego le-some la dikgogo ke gore lesome la mašeleny.

Matia kōma ba we, ba swanetšē go šumiša Madikana mešomō ya bōna ka mokgwa o baka kgonago, ka gobane ke ōna moputso wa bona o we ba ohwetšanago Madikaneng, ka gobane bokgweseng baka seke ba bōna selo. Dikgorong tšā bōna matia kōma a ba seke melato.

Matia kōma a ba notia ka lebaka le we bale yakago, ge kgoži e tia ke gona a ba fa chidi, ba kgone batia, godirela gore ge bokgwêra byo bolla kemoka ba ē ba kgobakane mošate ka moka. Kgoži e ba fa chidi ya yōna ya gotia kōma, ge motho a be a tia ka chidi ya gagwe gona a ka bolotšā le bokgwêra

808

K34/82 14

a ncha sebego sa ya mošate. Byaloka Malalatsobeng Lewele yēna kabaka la gore obe ana le chidi ya kōma o be atia kōma ka lebaka le we yēna a le bonago, a fēla a ncha sebego sea mošate. Motho wa mohuta o we le mo a tšwago o tšwa atia kōma ba we a ba tšwe batia kabaka la gore a bana chidi ya kōma.

Molaō wa sesotho a dumele gore motho a tlošwe tulong e we e molebaneng, ka baka la gore tulo e we a se ya godulwa ka bohlale, ke ya gošw-allwa. Sewe a ka no lesetšago a seke a bafa ke bōna matia kōma, bōna a hloka go bafa chidi ya kōma, baka seke batia kōma.

Seboledi lekgotleng, motho a ka bolēla ka mokgwa o we batho ba bonago gore monna yo o bolēla ditaba, fēla ka ditsebē tšōna ba tla kwa, le mantšū a gagwe ba tla a bea pelong. Ka mahlo balebeletšē gore ke morwa a mang, dikgopolo tša bona digopol a lapa la gagwe gamōgō le batswadi ba gagwe.

Byalo ka ge Kgoši le ba reri ba melaō ba ka rera molaō byalo ba bitšā batho, yo mongwe wa ba reri ba melaō a ēma a hlalošetšā lekgotla sewe ba goba ba serera, baka seke ba kwisišā kabaka la gore molato wa bōna o gona, yo we elego moledi wa ditaba. Moledi ka mēhla ke MaKōkōrōpō ka gobane ke yēna molitšī wa phalafala.

Ba re go rera tšaba byalo bare go dumelana ka yōna, ke moka ba bitšā MaKōkōrōpō ba mohlalošetšā morero o we o reriwego, ke moka ba motšā gore a letšē phalafala gore batho ba kgobakane. Ge lesaba le kgobakane ke moka o ēma pele ga lesaba o hlalošetšā lesaba sewe ba bitšētšwago sōna. Mo we ditaba ditla tšena ditšebeng tšā batho.

Ge motho a ēma a bolēla ba molebella gore ke morwa mang, ge ba bōna gore ke molaudi, a bahlokomela kudu mantšū a gagwe, gotlaba gwa ēma yo mongwe wa leloko le la bakina tlou, ke moka a bolēla, byalo a bolēla

808

K34/82

16

mabapi le polêlô e la ya goba e bolêla ke
molaudi, o tlakwe banna ba êma ba
tlatša polêlô ya gagwe.

Lekgotla ge le sekisa melato, motho
yo mongwe le yo mongwe yo we elego
monna o swanetše goba gona, mowe
lekgotla e nobago lona fêla ke mo ba
bolêla ditaba tšewe banyakago go tšibisa
lešaba. Gobyalo ka molato wa boloi
go swanetše go kgobakana lekgotla fêla
ba bolele ditaba tša motho yo we wa
goloya.

Ge go nyakega gore lekgotla le hla-
kané, ba roma Makôkôrôpô gore a
tšame a ba batsa gore ka tšatši la go-
re le a nyakega mošate. Moêta pele
wa lekgotla ke Lee Mohlabe le Mado-
me Mohlabe, ka moragô ga bôna ke
Matsoboloko Masumu, Mapalakanye
masumu, Mabatla Maseôkôma le
bateta ba mošate ba we elego бага M-
asete, Matau Masete le Matsêke
Masete Kgorong ya ga Pôpêla ke
Mošilo le Mei. Mauwane Mak-
ôkôrôpô ke maditsela, ke gore moru-
miwa!

808

K34/82

17

Melatong e megolo, ba roma masete, byalo ka melato ya komellō goba ge gona letaba ekgolo e we e swanetsē go gore etle e bōnē ke ba Magakala ke Masete yo we a swanetsē go go bolela ditaba tšewe. Byalo ka ~~ka~~ komêlêlō, ka gobane Morena Timamogolo Mahlō oile a tšea lenaka laga Mohlabe lapula a le tšea diatleng tša Mohumagadi Marebole. Ge letšatšile fiša ba roma masete gore a yo tšibišā gore bana ba a swa, e seng goloba e be ba salobe ka gobane naka lapula ke laga Mohlabe

Mowe letgotleng la bōna yo mongwe le yo mongwe o swanetsē goba gōna, ge motho a ka seke a ba gōna o swanetsē gobolêla lebaka le we leilego la dira gore a seke a ba gōna. Lebaka la gokwala ke goya boeti le gofokola, mowe a bana taba naē. Ge aile a no swara ke medirō, e seng medirō ya malwetsi a bana, la mathōmō ba tla moswaiêla ba motsā gore a seke a tsoga a boeletšā. Ge a

ka tsogazana boeletšā ke molato, ba swane-
tšē go molifiša. O lifiša ke lekgotla
ka ntle lekgōši, ba molifiša ka pudi go-
ba pudi tšē pedi, ka gobane go bōnagala
gore o nyatšā lekgotla. Ka moka ga tšō-
na ba dibalaya, mohlomong ba bolaya ka
ete e gwašala e ngwē, ke pudi ya
lekgotla batla ebolaya tšātsi la morêrō
omongwe.

Pitšō byalo kage morêrō o thōma wa
vera ke lekgotla gamōgō lekgōši, byalo
tšātsi le we lešaba le swanetšēgo gore
lekgobakane letle lekwe tšā pitšō, kgoši
e swanetšē goba gōna, le gōna kgoši
ke kgwerere phate madula badiilo a
e felo. Yo mongwe le yo mongwe
wa lekgotla o swanetšē goba gōna,
fēla yo mongwe goba ka babedi ba
segōna ditaba diabolēlwa. Go ka
seke gwa kgonega ge eke ba lekgotla
ekaba ka babedi goba ka ba raro
mowe pitšong.

Merêrō e we e rēcago ke lekgot-
la gamōgō lekgōši ke ena, Kōma, M-
alope, Kōmēlēlō, Marumu, Balugi,
Boloi, Madutla, lekgētho, Ditlaomarapō

808

K34/82

19

le peu

Kôma, bana ge banyaka gobolla, bathôma ka go thuba kgorong ya mošate, Mašoboro le mathumaša ba lala ba fidiša kgoši boroko. Byalo ka gorialo mowe kgoši e swanetše gore e bitshe lekgotla e ba bege taba e, gore bana ba lena ba lala ba mphoka. Byalo lekgotla ge le bôna gore bana ba godile lere kgoši bollotša bana ke ba bagolo bakaba ba hlôla, go hlôla ga Mašoboro le mathumaša ke gore ba chekga byalo le thumaša laba le mpa. Daba e we ke bohloa, mohlang a bêtêgago ngwana ba swanetše gore ba bolae ngwana.

Ge kgoši e dumelane le moerô wa lekgotla, kemoka ba botša Mašoboro le mathumaša gore kgoši ere ke tla le bolotša mowe ke moka mathumaša bathôma gotopa marula, ba dira dirobo tše dikgolo. Ge a budule kemoka bakgobakana ba hlaba, batši le we ba hlaba go makokoropo o letša phalafala ya gore sechaba sekgobakane kgorong ya mošate. Ge ba kgobakane kemoka ba kakolêla mekgope ya bathubi

808

K34/82

20

Ke moka Makokōpō o êma pele ga sechaba, ore gobōna theletsang, Ke moka bare tuu, are, le bitšwe mona ke Kgoži ore tla lenwe mokgope wa bana balena bare banyaka gobolla. Ke moka batlare thōbēla ke gore ba dumetšē. Ke moka Kgoži e swanetšē gobolotsā.

Ge bana esale ba banyana, empa bathuba, Kgoži ya bitšā lekgotla goba botšā ditaba tšē, byalo morerong wa bōna, bare e sale ba banyana. Go tšwa tšelo e ereg o mathumasa batōpē marula, Ke moka ba dira byalo, tšatši le banwago marula, lešaba kamoka le swanetšē go kgobakana, Ke moka ba ba tsibise gore Kgoži e se bana balena ba ntswenya, bare banyaka gobolla, byalo Kgoži ore tlogang le bana balena le nyaga a ke nyake go bolotsā, Ke moka ka morago gamo ba feditšē gonwa batloga le bana babōna, Ke moka kōma a e bolle.

Malōpē ke a ge bale ba bolla byalo lebaka lefihlile la gore ba bine malōpē. Kgoži e swanetšē go bitšā lekgotla goba botšā taba e ya gore bo sele ebe kere bana ba ka topa marula a

808

K34/82

21

Malôpê mowe gôna a gona morêrô wa selo, e noba thobêla bo sele, ke moka ba baneetsâ go tôpa marula a malôpê. Mohlang o we ba hlabago marula, tšâ-tšâ le we ba tla tlogago ba enwa, ba tšibisa batswadi ba bana kemoka ba tliho nwa mokgope wa bana ba bôna. Kamoswana ba kina malôpê ba bile ba neetsâ le sehlahle.

Kômêlêlô ena taba e bolêla ke lekgotla ga mōgō lekgoši. Kômêlêlô e baka ke dilô tšê goncha mpa, ditloomarapô, go ripa Mogamaka le Mokhudi.

Ditloo-marapô ke sebyalô se se gašiwago monageng ena, byalo sena le lebaka le we motho a swanetsêgo go se gaša. Se gašywa ka morago ga moba lumile ngwaga o moswa. Ye motho a ka gaša pele ga gore ba lome ngwaga o moswa motho yo we ba mhwetšana o molato.

Batho ba bogologolo e be ba hlomphe molaô, e be ba sa gaše ba se šuba loma ngwaga o moswa, kabakala gore bare wa gaša, dihloa sefa-kô, se ka fotla mabêlê e sa leth-

808

K34/82 22

ēbē.

Ka lebaka le go tšena thutō mo lefase-
ng le, monna bare ke Makō Raganya
le Sekaloko Masete ba ile ba gaša ditš
tše we mathomony ~~we~~ ga ngwaga.

Byalo batho baba ba dibōna, ke moka ba
thōma goba ba anega ge ba le dipitšeng
tša mabyalwa, go fihlēla yo mongwe
wa ba lekgotla a okwa tabae, motho yo
we wa gokwa tabae, ke Mošilo Pō-
pēla, ke moka a ya gobōna gore naa
ke therešo a hwetsāna gore ke there-
šo.

A tloga a ya a bega ditaba ga nto-
na Motabea Masūmu, Masūmu a
iša ditaba mošate. Ba mošate ba
rona Makōkōrōpō gore a bitšē ba-
tho bawe a ya a ba bitšā gamōgō
lebalekgotla. Baile ba sekisā bat-
ho bawe, gore naa molato keng leg-
aša ditloo-marapō pele ga gore ngw-
aga o moswa o lumiwe, banna ba
we baile ba bolēla ka gore, ke dijō
le tšōna Modimo ore file gore setō
se sengwe le se sengwe se songwe,
a a letebe gore molaō, gore ditloo-

marapô digasiwa ka morago ga mo golu-
mile ngwaga o moswa, bare re a tseba,
byalo, bare ke sekgwa, lekgotla la bega
kgoši mantšu a banna ba we, byalo kgoši
yare yo mongwe le yo mongwe wa bōna
o swanetše go ncha kgomo, gape ba eba
ditomolē, lekgotla la bahlalōšetšā mantš-
u a kgoši.

Banna ba we baile ba tloga ba ya thope-
ng, ba gopola seena sa bagologolo sese-
re go nyatsā kgoši ke gottoga, re swa-
netše golefa molato o. Ba fetola gore re
kwile, fēla re sa tšāma re tia dikō-
ta, ba iša mantšu go morena, morena
are ba botšeng dikgomo tšē we kamo-
swana dia nyakēga. Ka moswana ba
ditliša kemoka ba bolaya kgomo kaete e,
ngwe ya ruiwa.

Mokhudi le Mogamaka, dilō tšena dinti
tša tšōna ba loga diroto le dišego. Ke
gore dinti tša Mogamaka ba loga diro-
to ka tšōna. Dinti tša Mokhudi ba lo-
ga dišego ka tšōna. Byalo a ba noripa
ka mokgwa o ba ratago, gona le
lebaka le we ba ripago ka lona.
Ba ripa ka morago ga mo ba lumile

808

K34/82

24

ngwaga o moswa, kabaka la gore ge motho a ka ripa pele gagore ba lome, goth-
ulêga phekô, e tloga ya thsinya dibyalôthe
batho. Ge motho yo we a ka bônwa ke
molato wa kgomo ka gobane o nyaka
gobolaya lešaba la kgoši.

~~Go ncha mpa~~ taba ena ebaka kômêlêlô
le ge moniši wa pula a ka leka kama-
atla gore ke nešâ pula a kaseke a
ekgona, kantle le gore ba e bee ba bônê
mowe monchi wa mpa a ba šupe
mowe a golahla nthse, ke moka ba e
gofoka, pula e kgone ena. Motho yo
we wa go ncha mpa a ba modiri
molato, ka gobane ditaba dibutšišwa ka
sephiri, ke moka ba ya ba foka.

Fêla batswadi ba mošetana ba swa-
netšê go ncha pudi ya gohlapišâ mof-
uki diatla le yôna ke taba e e di-
riwago ka sephiring, ka gobane mong
wa mosadi a okwa taba-e we ke
molato. Le gôna basetsana ba kabo-
laya naga kabaka la gore maina a bô-
na a ka thsimyega, ka moswana ba
ka gana gobola.

Mosadi wa gohwa ana lempa, yo

808

K34/82

25

we o swanetsê gobega mošate, byalo
kgoši e rom-e yo mongwe wa lek-
gotla go bōna, -ge ba boloka moho yowe.
Ka gobane molaō wa go moloka ba swa-
netšê go mothula moya o tšwe, ba se-
ke ba moloka ele sepipimpi. Ka bakala
gore pula eka seke yana, byalo gwa
baka kōmélētō.

Madutla, ke molaō wa gore ngwaga
o mongwe le o mongwe, kgoši e kgow-
ele madutla, ke gore motšerō ona oile
wa rēra ke kgoši le lekgotla kgale.
Gore motho yo mongwe le yo mongwe
ka morago ga puñō ba dirē mabyal-
wa. Yo mongwe le yo mongwe o swa-
netšê gorwala sethepana a iše mošate,
se mošate a bagalle, goba ke
sethepana se senyana golukile yowe
a rwalago ka se segolo legōna go lukile
kgoši ga e galle.

Madutla ba dira madutla ka bakala
la gore ge letsatši le fisša, bare ge ba
lêla kgoši ya seke ya bēlaēla, e be-
be gore mabêlê ana mong, legōna
ebile ke a ōna, ka morago ga puñō
ba tla modirēla madutla, legona

808

K34/82

26

madutla ana a gonwe kgodi, gonwa bona beng ba ona, kgodi enwa a basadi ba gagwe.

Boloi ke ditaba tšewe dibolētago ke lekgotla fêla, byalo bona ge banyaka gore moloi a lefe ba molifisa ba motša gore taba e o seke wa boeletša. Ge aka boeletša gona, o swanetše go ahlolela polao kabaka la gore aka fetša sechaba. Kabaka la gore ge bakadibolēla phatlalatsa a dikwa aka chaba. Byalo ka mosadi yo bagoba bare ke malebo-nyane, mosadi yo oile a loya, ba moswarēla ka go molifisa, hlōgō ya motho e lifiwa ka lesome la dikgomo le kgomo tše pedi.

Byalo a gona a boeletša a loya mosadi wa phašuku Mohlabe, yo we leina la gagwe elego Maseboko ngwana na Masekōna, ba rera gore a bolaiwe, o tšebe gore Phašuku ke wa lekgotla le ge molato o lebane yena o swanetše gore a begona le ge ele ditaba tša mosadi wa gagwe. Matau Masete le yena ditaba ke tša boloi-nya mmagwe ka

808

K34/82

27

baka la gore ke wa lekgotla o swanetsê gore a bê gôna.

Ba rera gore mosadi o swanetsê gore a bolaiwe, fêla ebe ba dare gorera ka mokgwa o we ba nape ba molaê ebe bathôma ka goron a masete Magakala go ~~bolaiwa~~ thibisa ba Magakala byalo kgozi ya Magakala e romêle bahlankana ba yôna gore ba tle ba bônê ge motho a bolaiwa.

Matau goba ke yo mongwe waga Masete a ya a seba mosadi gore ka moswena o bolaiwa ba Magakala batlile. Ke moka mosadi a chaba, ka gobane ge motho a ile a chaba a ba mosale morago, ka baka la gore ba mosala morago mowe nageny e we a chabetseny go yôna, batho bantse ba ka bôna, gore le a banyatôa ka morago gwa tšwa marumu.

Ke ge lekgotla le gopola gore ke Mat-
au a gore a chabe, ke ge bare go Mat-
au o swanetsê gore wena o wa bolawa, Matau a ncha more-
di wa gagwe, a efa бага Mohla-
be, ba motšea molato o fêla.

208

K34/82 28

Marumu a laola ke lekgotla gamōgō le kgozi. Bualo ge batho ba bōna gore ba bokete ba re fenyā, ba we ba fenyiwa go ba swanetsē go ncha naka la tloa ke moka ba rapēlē ka lona. Naka la tloa bara moadi, ke motibedi wa marumu.

Bualo ka morena Segopane ge a sa tšwa Dubatse are ge a finla segodikane a hwetsāna kgozi Maboya ke moka are go morena maboya mphe tsela, kgozi Maboya a gona ke moka bathōma ntwa. Maboya oile a hlola Segopane, ~~so~~ Segopane a bitšā ba Magakala batla ba lwa ntwā ke moka ba fenyā morena Maboya, Segopane a ncha naka la tloa a fa ba Magakala. Ke moka ba ba ba dirile segwēra le ba Magakala ka baka la naka la tloa.

Ke lebaka lewe morena Segopane le lekgotla la gagwe ba-ego ge ba šiti-le ke ditaba, ba fēla ba bitšā ba Magakala ditaba tša bolai gamōgō le ge manaba a tšena rageny, le bona ba ba bitšā ge dira difihlile.

808

K34/82

29

Peu pele ga gore go tšwe peu lekgotla le hlahletšā kgoši gore bosele, byalo ke moka kgoši ya laolēla peu, byalo ba lekgotla ba laēla ke kgoši gore ba tšame ba thiba difate ka dihlare gore pefō ya seke ya tšena nageng.

Ke moka ka morago basetšana le bahlanka na ba yo ncha kopane, chemony ya mohumagadi. Ke moka ka moswanalešaba kamoka lo thōma golema. Kalona lebaka le we kgoši le lekgotla ba swanetšē go ncha mahlo dinameng ba bōnē gore gwa seke gwa ba le motho yo a swanetšego go gakancha mošena, ditō ka moka tšā dibe di swanetšē gore dibolēlwe.

Maduma lekgotla ge le dutšā; le a ka go fetana, ge motho a finla a sa tšebe gore maduma a tšena ka mang le gōna a sa tšebe le gore kgoši ke mang a swanēla gore mokete dumedišā, ele gore a ka seke a molēla ka leina o tla nobōna gore ke batagane naē ke moka are a dumedišē, kagobane mohlomong o tla kgoši are a dumedišē, byalo kgoši ya šita gore

e tla dumediša mang kemoka ya fo homola, o swanetše gore dumedišanang dikgoši. Masete o tla tšea maduma a motho yo we a fa Pōpēla, Pōpēla a fa Māšumu, Māšumu a fa Morena kemoka a goma gape ka tšela ya ōna go fihlēla a boēla ga modumediši.

Le kgētho ke molaō o we o ilego wa rēra ke kgoši gamōgō le lekgotla, kuba-ka la gore kgoši ke kgwēšerē phate madula e a dilwe. Le yēna o swanetše go hwetšana le kgētho ma felong a nywaga o mongwe le o mongwe, ka gorialo mowe ke gore monna yo mongwe le yo mongwe o swanetše gone ha pudi. Maduma ke a banna ba ba tšwago makgweng, ge a buile gae o swanetše go dumediša kgoši ka lesom e goba patši, gore kgoši e motsebe gore o buile.

Mešerō ena ka moka ga yōna ba e rēra kgonang ya mošate, e we e šetšego e ngodilwe ka matlakaleng e ka gōdimu. A ba e tere phatla latšā ba dula le kumutu la bona, mowe motho a karego ge a fihla kemoka ba

808

K34/82

31

homola, a dumediša ka morago ga maduma ke moka ba mots'a gore se se bolêla motho a sefe sebaka, ke moka a tloga a ya a dula kgolê le bôna.

Ke moferefere wa ba Makhutšwi wa Mantšana le Sekgalabyana goba Sekôrôro, batho bare ke sekgoa, a ba sahlô. Kômêla gore moverong o mongwe le o mongwe ba swanets'e gore ba be thopeng. Mantšana are ke nna kgôši kabaka la gore ke laets'we ke monna waka Rakgolokwana kgôši ya Makhutšwi, Sekôrôro yo we leina la gagwe la baduledi elego Sekgalabyana la Sekôrôro o ve tš'e ke mothoka, leina la leloko la bôna ke baga Mahlô.

Mantšana ke mosadi Sekôrôro ke monna byalo a laêlwa selo, o tšebe manaka a pula ana le mosadi, manaka ana a pula ke Manaka a ga Mohlabe. Sechaba sa ga Mohlabe ka moka ga sôna ga mōgô le kgôši ya ga Mohlabe ba êma le Mantšana kabaka la manaka a pula.

Le kgotla la ga Mohlabe la kgobakana na kgorong ya ga Mohlabe ba bolê

808

K34/82

32

la ka taba e ya mpherepere. E rile ba sakhoma gobolêla gwa fihla mothoka yo barego ke ngwa Ngwanokotle yo we yêna ka nozi arego ke yêna lekwa mphathô wa gagwe. A fihla a dumedisä, byalo babangwe bare mothoka yo nkabe are fe sebaka, byalo ba bangwe bare ke mothoka a ne taba.

Ba tšena moerong wa bona mothoka a dutšhi nabô, mothoka a napa a nohomola a tšeletšä ga botše, ekega dikwe, ba fêla ba mutšišä gore a wa dikwa tšē redi-bolêlago, ke moka are, mereeng, a diswi ti swakore mereeng. Bare re lebutšhi tšē gore ke mothoka a kwe selo.

Mo we moerong wa bôna ba tšera gore ba swanetšē gore ka tšatšhi la tipe ba swanetšē gore batle ba boläetš sekgalabyana ke moerô o ba re rilego le mantšana ga mōgô le sechaba sa Makhutšwi kagobane sechaba sa Makhutšwi se sentšhi ebe seeme le mantšana kabaka la gore ba gologolo bare kgozi ke pula.

Mothoka yola are gotloga, a ya makhutšwi a fihla a seba dira, arego Sekōrōrō wa mpōna nna kenna

808

K34/82

33

mothoka, fêla o tšeletšē sewe ke tlagogo botšā sōna, are sera sa gago se fedile bare ka tšatši la tipe o swanetšē gore o bolaiwe, wa mpōna ke tšutšē ditšebe ditšebe tšaka ke makgeretla byalo ka ge le bolêla byalo. A goma ka lebelo le bošē go a boya gae. Ka letoatši le we la tipa a seke atla, ke moka a ya makgoweng gobega gore nna ba nyaka go mpolaya, ke ge ba saya ga Mamabolo mowe barego ke Hiniburg. /

Ba ile ba sadutši ba lebetšē ba bōna le podisa le fihla, la bitšā Motlou, Mafōrōrō, ~~ga~~ Kgwadiamothe, Mantšāna a ba šala morago, ba fihla, mowe ba bitšwago nthse, Komosasa ya mowe yare go banna ba we, yo mongwe le yo mongwe a nche kgomo ba lefe sekōrōrō ba tšebe gore sekōrōrō ke kgoši, ge ele Mantšāna ke mohumagadi wa kgoši. Monna le mosadi a baile go fapana, ba nolwa kemoka ka morago ba rapelana.

ke ga gole byalo, baile ba lefa, empa kgopolo ya bōna a yaka ya lokologa gore sekōrōrō ke kgoši, baile ba tšwela pele

808

K34/82

34

le go êma le Mantsana go fihlêla ba e hwa. M othoka yola o ile a utiwa ke Kgozi, ke gore mola ba tsebe gore ke yêna a tlogo bolêla sephiri sabôna eka be ba molaile. Ditaba tšena diboletšê ke yêna Ngwanokotle Mokhabêla yo we ailego a tloga a le ga Mohlaba kaba-ka la gobaka bogôzi. A fihla monage-ny e, byalo ba Makhutšwi bare go Mohlabe motho ke yo we wena moa-mogêle, a moamogêla ka ma tšogô a mabedi. Kgantšhe o a mogêla noga e we e tlogo sokologa ya moloma.

Ke nnete ge bare mothoka ana bo-thokana. Batho ge ba dutšê thopeng ya bona a bana molaô wa gore ba dumelle motho yo ba sa motsebegogore a dulê nabo, ba swanetšê gore ba morake.

Ge lekgotla lekare le tšera tuba e nywe byalo ba seke ba kwana, Kgozi e ba fa sebaka sa gore sepelang lo e kgopola. Ka morago Kgozi e tla goma ya ba bitša, ke moka ba goma ba seke ba kwana, Kgozi e tlabae a bôna gore molaô ona a ba onya-

808

K34/82

35

ke, byalo kgozi ge e holofetše gore mola-
 ô o we o swanetše gore obe gōna, etla
 ba botšā gore ke a lebōna gore molaô o
 a le onyake, byalo ka gorialo mowe ke
 le botšā gore molaô ona o swanetše
 gore obe gōna. Mowe a yago a
 šitwa ke ge a bōna gore lekgotla le
 lentšhi le gana taba e we, yo dumela
 ka babedi. Gona dia napa tšā fella
 mowe thopeng, tšā seke tšā tšena pitš-
 ong, ka gobane pitšong ba tšencha dit-
 aba tšē ba kwanešo.

Taba e we e teng le ge lešaba la
 pitšō lekgobokane, ke moka ba tšencha
 ke molato wa mo motho a fapane
 le yo mongwe, mowe ba nore go bolēla
 ditaba tšā pitšō kemoka yo mongwe wa
 ba lekgotla a ēma are banna eke le
 duleng fase, gona le molato, bawe ba
 nyakago gokwa molato ke moka ba dula
 fase, ba ba tlogago molato a o ya ba
 no tloga.

Moputšo, ba sekišhi ba melato a bapu-
 tšwi ka selo, moputšo wa bōna ke
 ge baile ge ba sekišha melato, motho
 yo we a jago ke molato a lefa ke

8118

K34/82

36

moka ba bolaya selo se we molifiwa
 a tswalebego Kgôrô ka rona, byalo yo
 mongwe le yo mongwe o swanetše go
 tloga le nama o fa bana ba gagwe. Mo-
 tho yo we a yago a hwetsana moputso
 ke madibela, yena ge baile ba morona
 gore sepela o bitša mokerete, ge a fihla
 a motša gore wa nyakega Kgorong o sw-
 anetše go swara kgogo ya maoto a dipê-
 ra a mofe.

Mohola goba yo mongwe wa ba lekgotla
 ke gore batho ba swanetše go go chaba
~~ba~~ wa hwetsana ba enwa byalwa ke we-
 na motho yo we o tla fiwago byalwa.
 Go byalo ka ge oka hwetsana ba bolaitle
 kgomo ba šetše ba e roretše ka gare ga
 ngwakô, wena ba swanetše go go šegê-
 la. Le ge ele gore wa hwetsana nama
 ba šetše ba e roretše ka ngwakong
 a ba šegêle motho.

Se we yo mongwe wa lekgotla aka
 sehwetšanago mabapi le dilô tša Kgô-
 rô ke ge, a ile a ba lemolato a kg-
 apêla, ba mofa ke moka a sa seb-
 ušša. Go byalo ka methêlô ba swane-
 tše gore Kgôrô e ba thelle. Le lekgêtho

bona a banche ka baka la gore ba šomê-
la kgoši. Ge gobolla kôma, bale basw-
anetšê go bahlagolêla mašemo a bôna. Ke
moka ke yôna meputšo ya bôna.

Medirô e mengwe ya lekgotla, ge ba-
tho ba fapane ka mesela ya mašemo, ke g-
ore lekgotla le swanetšê go ya mowe ba
fapani ba lemago, ke moka ba fihle ba a-
hlole gôna. Mowe kgoši a ebe gona, bya-
lo ka ge mašemo baile ba a bêla ke lekgu-
tla lona le tšeba mesela.

Ge baile ba hwetšana gore yo mongwe o
tabugile ba motsā gore wena ona le
phōšō o tabugile, molwane o tla mole
mo, byalo yo we ba mohwetšaneng phōšō
o swanetšê go ncha pudi. Pudi ewe a
se ya kgoši ke ya lekgotla, ba yo e bolaya
kgorong ya mošate ke moka baija. Kgoši
ba fihla ba motsā gore ye hwetšane mo-
kete a tabugile molwane byalo ra mo-
sola o nchitšê pudi, ke moka o tla re go
lukile bana baka tšê we ditšeba ke lena.

Mesela e we bayago bayaka dihlatsê
ke chemo e we bana ba motho bayago
ba ripagana ka gare. Ka gobane ge
mosadi a na le chemo, a beka ngwetšō

o swanetšē go mosegela chemo ya gagwe
 a goma a beka ngwetši wa bobedi, o sw
 anetšē go mofa mowe a goba a lema, ka
 gorialo mowe ke gore ba phahlagane le m
 tswalē wa gagwe. Mohlang a hwago ke
 moka betši ba šala ba baka mowe ba
 swanetšē go bitša dihlatshe, ka gobane yo
 mongwe wa motse o swanetšē go tšeba
 mowe mosela o tlogo. Le ba we ba goba
 ba eya bahlagola ge ba dirile byalwa bya
 gohlagola, ba swanetšē gobōna gamōgo le
 balimi. Ke tšatši le we lekgotla le lona
 letla tšebago mosela wa chemo.

Bakgōmana bo kgomana bo a tšwallwa
 motho o sele a ka seke a ba mokgōmana.
 Ana ke maina a bakgōmana, Phašū-
m antabe, Ku Mohlabe, Le e
Mohlabe, Zeeka Mohlabe, Magotšane
Mašumu, Mašōšō Mašumu, Katš-
ebele Mašumu, Mošilo Popela, Mo-
tšebore Popela. Batseta ba kgoši ke
Sebatane Masete, le Butšwana Mase-
te, bakgōmana ba ka motšeng wa mo-
 šate ke, Mokaile, Maboi, Sepalo le
Nkwane ke ba ratho bakgoši.
Phašuku, ke moahlbidi kgorong ya gag-

808

K34/22

39

we, ke motho yo a dulago motong wa Matlapaneng. O tsene mona kahlong, ka bakka la gore papagwe Matgwapeng oile a twara setulo saga Mohlabe. Kaba ka la gore ge motswaredi aile a twara ga botse, a fa mong wa sōna ga botse, ba swanetše gore ba mofe boahud.

Nchobyanane le yēna mola a seke a dira mpherefere, e ka be baile ba mofa boahludi kgorong ya gagwe. O ile ge a yo dula Mamuritane a ya kabakala la gore oile a lwancha. Morena Setwata-peng yo we a goba a moswaretše setulo. Mererong ya ~~le~~ lekgotla o be a sa tsene, ka bakka la mōya waga-gwe wa go nyaka setulo.

Gobeiwa ga Phasuku, ditaba diile tša thōma direra ke lekgotla, byalo ba kwana gore o swanetše go hwetsana ka bēlō ya papagwe. Kemoka ba bitša pitšo, ba tsibisa gore ba we ba lego motong wa Matlapaneng ba swanetše go isa ditaba tša bōna ga phasuku. Dikgōrō tše we didulago. Matlapaneng ke kgōrō ya ga Masete, Mathake

808

K34/82

40

Šaai, Lewele, Thekwane Soodi, M. ogale le Raganyar. Ke šona dikgōrō tše we dibušago ke Phašuku Mohlabe. Ge molato o mongwe o ile wa mošita oiša mošate.

Lekgotla la Kgōrō ena ya Phašuku, ke Lee Mohlabe, Kopotša Mohlabe, Modišē Masete, Sebatane Masete, Mpešai Makadikwa Raganya, Mpyanyela Raganya le Sekwale Mathake. Ke bona baahludi ba Kgōrō ya Phašuku, byalo lekgotla lena, mohleng ba yo ahlola ditaba ka mošate, le bona ba swanetše gore babe gōna.

Phašuku ke ngwana wa Kgōrō, byaloka ge ebe ele ngwana wa Morena Makwapeng, ka goialo mowe ke mokomana wa ka mošate, empa ofeta ke Lee Mohlabe le Kopotša Mohlabe kabaka la gore ke bana ba Mamotetwa ngwana Masumu ke mosadi wa Marebole wa pele. Phašuku ke motlogolo wa ga Motši.

Ka molaō kabētō ena ya baahludi e kabe ba file Lee Mohlabe, byalo a baka ba dira byal kabaka la gore, o

808

K34/82

41

be a ka kwa bose a tšošā mpherefe-
re, are le a nteba gore Kgoši Kenna, ka
baka la gore mmame ke moadi wapele
wa Mohumagadi Masebole.

Modirō wa gagwe ke go sekisa mela-
ta. Melato ya boloi a swanêla gore
a e sekise kabaka la gore ke molato
o mogolo. Ge motso go mongwe aile
a taboga molaō, o we o tšwagoka
mošate o swanetsê go maisa Kgoši-
ng. Ditaba ge diile tša mušita,
yêna ka noši o dišā mošate, a diši
ga ~~ma~~ Mašumu byalo ka mantona
a mangwe.

Phašuku ana temō e we a ka
a bēlago batho mašemo, ge motso
a lla ka chemo o maisa Kgošing
Kgoši ke yōna, e swanetsêgo gōtā
motso go we chemo. Ana temō ka
baka la gore temō ya gagwe ke ya
ka mošate, byalo ka gorialo mowe e
laola ke Kgoši.

Melato ya hlalanō, bohlatlolo go
lwa ke gore ya (madi) Mesela le
melatwana e mengwê, o a eahlo-
la, ~~ma~~ byalo go we molato o mawana

8110

K34/82

42

go, ke moka wa lefa molato wa fê-
la. Ge a ka fonganga, o swanetšego
fêziša.

Mašumu ke yōna ntona e kgolo ya
ga Mohlabe, ka bēlo, e be agile motšong
motšong wa mabotana ana le sechaba
se sentši. Ke gore Mašumu le Mohlabe
ke bana ba motšho ka otee, ke bana ba
segopane. Mogolo ke Mašumu, Mohlabe
ke moratho, byalo Mohlabe a tšela
mogolwane bogōši ka baka la gokwa dit-
aēlo tša papagwe, ka baka la gobane bo-
gōši bya kgale ke pula. Mašumu pa-
pagwe a ka a molaēla ka gobane o be
a sakwe se we papagwe a goba a
se bolēla, moratho a kwa ditaele tša
papagwe.

Ka gobane sechaba se sengwe ebe
sere kgōši ke Mašumu, ka baka la
gore ke mogolo, byalo se sengwe sere
kgōši ke yowe a golaēla ke papagwe
ka gobane le a tšeba gore bogōši ke
go tšeba pula, byalo ge letšatši lefiša
le tla lēla mang. Ba marateng ke ge
ba fihla ba se go Mašumu le setša
dikōmana tša gago, mahututu a

808

K34/82

43

Ile seleteng ka setee. Kege Mašumu a tloga le sechaba sa gagwe a eya Monamalla, ke moka Mohlabe a šala buša. Monamalla ba ile baraka ke letša-tši ba gona ba boela, ke ge a fihla are go moratho thobêla. Ke moka moratho are go mogolwane o swanetše go ahlola batho ba gago, etla nore ge digošita wa kgona o ditliša gona ke moka Mašumu are thobêla.

Mašumu ona letemô ya gagwe, ka gorialo mowe ge motho a lla ka chemo, Mašumu ona le matla a go mofa chemo mowe temong ya gagwe. Modirô wa gagwe ke go sekliša melato le lešotla la gagwe, ba we maina a bona elego, Mašošo, Mašumu, Katsebele Mašumu, Patši Mašumu, Tacket Mašumu, Mabatla Maseokôma, Mabuakanye Maseokôma, Moketšelo Maseokôma, Pokolo Maseokôma, Motala Mongale, Isete the Mongale le Maforwane Iselane Kgoši ya Kgôrô e we ke Motabea Mašumu le ba we ailego a babea gore ba le belle meboto e mengwe byalo Makwale

808

K34/82

44

Saai le Mpuru Lokweng, ke lona le kgotla la go ahlola melato kgorong ya Masumu le kgorong ya mošakhe makgotla ana a ngodilwego a tsena go sekisa melato.

Ba bangwe mogobona a ba tsene mererong ya lekgotla, mabapi le ditaba tša pušo. Batho bawo ba sa tsenego ke Mpe Saai, Makadikwa Raganya, Mpyanyela Raganya, Sekwale Mathake, Motala Mongale, Isetsete Mongale le Maforwane Iselane.

Mpe Saai ke mina tlou, byalo oile a feta le morena Selote moratho wa Segopane ge a e ya Phalaborwa lebaka la gore a seke a tsena lekgotleng, ke gore ba gopola gore ke hlo-di, le ge ba tseba ga botse gore ke leloko la bona. Maforwane Iselane ke kgakgamothopô, ka gobane ba bina phuti goba tau, byalo yêna ke mothoka, o bile lekgotleng laga Masumu kabaka la medirô ya gagwe le gohlôka mereba. Dikgomo tša ga Masumu e-be go thapisa.

808

K34/82

45

yêna le go dilimisa, kae lekae mowe ba goba ba nyaka go moroma o be a eya, byalo ka goriale mowe a bile a chuba mollô kgorong ya ga Masumu, batho ba bantsi e be basa motsebe e be bare ke ~~mas~~ Masumu. Sekwale Mathake ke mophalaborwa o bina noko, byalo le yêna o bile molekgotleng la kgorong ya Phasuku ka baka la gore ke seboledi. Motala Mongale, Tsetse Mongale, Makadikwa Kaganya, le Mpyanya Kaganya ke ba bina kgomo (nare). Ba tenemona makgotleng ana ka baka la tselanô, ka baka la gore Pôpêla o ile go lesêtsa go tšea mosadi ga malome wagawe ga Madiagane, ke moka a tšea mosadi ga Mongale, byaloba tlogolo ba ga Mongale ke bôna ba we ba bêtégago kgoši kgorong ya ga Mohla-be, madi e le a ga Pôpêla.

Bakgômana bana ba bile mona tulong ena ya bokgômana ka baka la go tšwalla. Byalo ka Masumu ke kgosana ebile ke mokgômana yo mogo-
lo, le Pôpêla gamôgô le Masete

808

K34/82 46

Kgôrô ts'ena ka moka ke teeng e tee,
ke bōna matebele ka nama, byalo kage
ba etšwa Debeleng, gokwagala gore
baile ba fapana le Mozilikase ge
batloga ga Zulu.

Gona le batho bawe baga Mohlabeba
tserego basadi gobōna, byalo ka Morei
Mabakane, Raganya, Moeng, Rach-
osi, -Saai le sekgobele ge Mohlabe
a ba lebelele ore ke baga makgolo.
Kabaka la gore a seeloko la Kgôrô
ena ya ba bina tlou a ba tsene le-
kgotleng la sephiri. E mpa ge ele
melato e we e sekiwago Kgorong
ba kaba gōna.

Ka tsualanō e ya bōna, ke gore
masumu ke yo mogolo gofeta Kgôrô
ts'ena, Pōpēla le Masete ke gore
go kwagala gore Masete ke lekgo-
thwane. Byalo le kgothwane ke mo-
thu yo a rategago kudu, kabaka
la gore, ge mosadi ana le banababa-
lankana ka ba bedi. Bapalakanana
yo mongwe a ga wa gagwe motse, m-
mago bōna o swanetše go latela lekgoth-
wane mowe le dutšigo.

808

K34/82 47

Masete ke motseta wa mošate, ke yēna yo we a chubêlago kgoši mollô, ebi le ke yēna movumiwa yo mogolo, eseng ditabanyana, ditaba tšê dikgolo, tšê we a dirwalago a diša magakala.

Mokgomana, ga gona selô se we ba ka mofago batho ba gagwe kantle ga taêlo ya kgoši, dilô tšê byalo ka dibegô tša mabyalwa, lehlakori, le lekgetho.

Dibego tša Mabyalwa, diswanetsê go ya mošate, fêla ge mokgomana yo mongwe a ka tšê se sengwe a nwa o swanetsê go tšibiša mošate gore keile ka kwa tlala byalo ka tšê sebegô sa mokete kanwa. Ke ngwana wa gagwe kgoši a kaseke a mea molato. A ka mea molato ge a kare gonwa a seke a epega, gôna mowe kgoši e tla bona gore wa nyatšâ, ka goralo mowe a ka molifiša ka mokgwa o a ka kgonago.

Lekgethō le mahlakori ona a swanetsê go išwa mošate, le ge motšo a ka dira byang le byang. Maba-

808

K34/82

48

pi le lehlakori, motsoho yo a ka fots'e-
go a ja ke Masumu fela le yena o
swanetše go tšibisa. Mohlang a bola-
ya kgomo o tla ncha lehlakori le
letsogo a isa mosate.

bhelete ge ngwana yo mongwe a ka
fofa moeta pele wa gagwe chelete,
a ka seke a isa mosate ka gobane
ke mpho e we a filego ke ngwana
wa gagwe. Mokgōmana yola wa go
nwa sebegō sa byalwa o swanetše
gore mohlang o we mosadi wa gagwe
e a dirago byalwa ke moka a tswa-
le ka pitsa ekgolo a ise mosate.

Ke gore gohlomphepa ke kgozi goba-
se kudu, ge oile wa tšea se seng-
we sa dibegō wa tšaja, a seke
a gofidisa. Le ge ele magapa
a mabedi a magolo a byalwa a
ka fo swala a isa, mabapi le go-
nwa sebegō sa goya mosate.

Mokgōmana yo mongwe le yo-mongwe
o swanetše gohlomphepa kgozi ga mogo
le lekgotla, ge a saka a dira bya-
lo, a ba le moya wa gonyatsa le-
kgotla ka baka la bokgōmana bya ga-

808

K34/82

49

gwe, ke gore a nyats'e lekgotla fêla onyats'a lekgoši, ka gorialo ba swane-tš'e gore ba motš'e gore a dulê ka lapeng la gagwe. Ke moka ditaba tša merêrô ya lekgotla ga mōgō. lekgoši a ka seke a tšena.

Mowe a ka tšenago kege ba sekisa melato, yōna ge a bolella tšhekō, banna baka seke ba šala ditaba tša gagwe morago, ba tlo nofêla bare ke lakgorong, lentšu la kgorong a le salwe morago. Ka baka la gore o tšweletšwe mo bokgōmaneng, a ka noba a rapêla ke moka ba moswarêla, a boêla a tšena lekgotleng.

Phedišanō ya diChaba.

Baeti motho fêla ge aile a êtêla ke baete, o swaneš'e go tšibisa mokgōmana yo a lego kgauksi le yêna, byalo yêna o tla tšibisa yo we e lego yo mogolo kemoka le yêna o tla iša mantšu a we mošate. Sena madi a se swarege ka gobane ge oka fo homoka, yomongwe ge a ka hlagêla, ke kots'e o tla šita go mega ka mošate.

Motho a lahlege, o lahlêga a saphela

808

K34/82 50

ge a ka hwa o tla bona ba gabo ba fihla, le ge ebe ba sa morate ka letšatšhi lewe o tla bona ba morata, batlilo godira molato wa gore o bolaele. Le ge moeti a bigilwe le ge a babya ba swanetšhe gobega ka morate, gore le bona ba dulê ba tšeba gore moeti wa babya. Bakgōmana ga mōgō le kgozi ke tšona diphemō tša gago.

Gobyalo ka monna yo mongwe wa go tšwa ga Matsatšhi Bolobedi, leina la gagwe a ba le tšebe ga botse, fêla ba mitšha ka leina la modirō wa gagwe. Modirō wa gagwe ebe e legologa maselo le dihlaana, byalo ka gorialo mowe e be bare ke mmamasele.

Monna yo oile a fihla mo le mosadi yo barego ke Mamodipa ngwana Nkwane. Mosadi yo o belegile mo nageng e, byalo a tšeiwa Bokgaga, monna wa gagwe are gohwa ke moka, mosadi a boya gagabo, ke ge a etla le monna yo, kemoka Nkwane a dumedišetšha kgaitšedi ya gagwe, ba mofa chemo, monna a no dula lapeng la Mamudipa.

808

K34/82

51

Monna yo Mamaselo, a tšwela pele le modirō wa gagwe wa maselo le dihlaana, a bapatsā, empa e beele sekōka, a bolaya ke mahubeng, byalo ha morago, a tlogela Mamudipa a ya a dula le Mathuhu yo we a tšerego ke baga Ruganya.

Monna wa Mathuhō o supela; empa o dutši bogweragwera ka Kolwe, leina la gagwe bare ke Makgitlele. Byalo moratho wa gagwe ke Makhukhō, Makhukhō are go Mamaselo, o tšebe gore mosadi yo o na le monna wa gagwe, byalo mosadi are go Makhukhō ge o raka monna yo nna ke moka ke tlatloga ka ya le Mapolantane. Makhukhō are go monna o swanetše gore o loge maselo a mabedi le hlaana tše pedi rogo bega ka tšona moate monna a dira byalo.

Ke moka a tšea monna a finla nae kgorong ya Phašuku, a fi-hla a bega Mamaselo ka modirō wa gagwe, Phašuku a tšea leselo le hlaana, a dibea ka ngwakong wa

gagwe ke moka a feta nabo aya nabo mošate le leselo le hlaana a fihla a bega moeti, gamôgô le modirô wa gagwe. Kgoši ya amogêla Mamasele. Mamasele a dula matseng wa ga Raganya, a loga ditse-lo le dihlaana ka mokgwa o aka kgonago, a dibapatsa batho ba diwela godimpe ka godivêka.

Monna yo Mamasele gobe go sena le monna wa gabo yo we a goba a etla a môna, go bônagala ga botse gore monna o lahlegile. Sehuba sa mogolêla, kemoka monna a babya, Makhuikhô a ya a bea ka ôna mokgwa o a ilego a bega ka ôna, ba mošate ba dula ba thibile gore wa babya.

Mamasele a hwa, byalo Raganya a kitima a tšibiša ba mošate gore motho yola ka gotla ka mmege fa a saphela, Kgoši ya ncha banna ke moka baya ba boloka hlôgô e we ya Batobedi, ba roma banna gore ba tšame banyakiša bagabo, ba ya le mosadi yola

808

K34/82

53

Mamodipa a gotla nae, byalo Balobedi ba tšwa bahuba tšikē mahlō, ge ba fihla ba elumedisa ka moragoba nyaka go tšeba lehu la motho wa bōna, byalo kgoši yare motho re nobōna a etla mo, byalo a epega gore ona le modirō wa gagwe wa gologa maselo le dihlaana, byalo motho a rakwe e sephōōfōlō ka modumella gore a tšwele pele le modirō wa gagwe.

Balobedi baile ba fela maatla, ke moka bare morena rekwile, byalo e be re nyaka gobōna le bitla la motho wa rena, ke moka ba baisa bayaba le bōna. Ge ba tšoboya le bitleng bare re nyaka gobōna thoto ya gagwe ka baka la gore o be ana le modirō, baile ba ncha maselo le dihlaana le diponto tšē hlaano dinago le sekhušumane (A 5: 2: 0) ke moka ba ncha tšepedi ba fa kgoši, ke gore bamohlapisa diatla tša mo a bulukile motho wa bōna a saka eja ke dimpya, ponto e ngwe ba fa mosadi yo we e goba a dutšī naē, ba bula

808

K34/82

54

difate Kemoka batloga.

Raganya a šala a ncha kgomo a
~~le~~ e hlaba ke ya gohlapisā banna ba-
 la ba goroma ke Kgoši gotla gobo-
 loka mohu. Gela Raganya a seke a
 bega lehono Raganya nkabe aile a
 ba le molato, o be a tla lefa hlōgō ya
 mohu, a ba aya a lefa ka mošate a
 lefa go sebegē Kgoši.

Motho wa dichaba, motho yo mong-
 we le yo mongwe yo we a tšwago
 a sepele a fihla a tšena mona na-
 geng ena, o swanetšōe gobigiwa, goba
 otlile ka modirō wa gagwe, ba swa-
 netšōe gore bahlatšōe modirō wa ga-
 gwe. A dumelle ke Kgoši Kemoka a
 tšwele pele le modirō wa gagwe ka kwa-
 nō ya Kgoši. Batho le bōna bakase-
 ke ba moubēla.

Mafulō a dikgomo, batho ba ile ka
 mebotwana, byalo ka goriulo mowe
 moto o mongwe le o mongwe gona
 le mafulō a dikgomo. Maina a me-
 boto ke ana, Ntswaneng, Pōtwaneng
Matlapaneng, Letlading, Mabotana
S'aleng, Mahlomelong, Mohumele

808

K34/82 55

Seduma le Lekhane, mebotwana ena godula batho go yōna, byalo ka moto wa Ntswaneng go dula baga Mohlabe Moto wa Pōtswaneng go dula baga Mohōfe, Moto wa Matlapaneng go dula Phasuku Mohlabe. Letlading go dula baga Mabakane, Mabotana godula baga Matumu, Saleng godula baga Saai, Mahlomelong go dula baga Lokweng, Mahume go dula baga Masekōma, Seduma go dula baga Moenng, Lekhane go dula baga Mohlabe wa Buritōe, Malōbē godula baga Raganya.

Bogologolo mafutō a dikgomo ebe ele a magolo, dipula go sobella kgogoya Ila, ke gore dipolaseng tšē we Maduru le hono ba ditšerego, kgogoya Ila ke polaseng ya (Metzi). Maraka a we a goba a fula mowe ke maraka a moto wa Mabotana le Letlading.

Ya Mametsi ke gore ke polaseng ya Lorraine, mowe ebe gofula maraka a mebotō ena, Lekhane, Mahlomelong le Malōbē. Lekane ke polaseng

808

K34/82 56

ya Strasbourg ke mafutô a dikgomo
tsă šaleng le ba kgorong.

Ntswaneng le Phōtwaneng maraka a
bōna a be a fula ka tabeng, mebotong
ya Moleng le ntwelekgwedi. Mohume
le Seduma maraka a nthse a fula
mebotong ya Magokolo. Dikgomo e be
difula ka go e ketla, mowe go senang
le motho yo we a kabago are dikgomo
ditabuzile polase.

Matsătsi a gore bo mmaka naga gore
ba fihle, ba we elego maburu, ba reka
dinaga, ke moka ba ripaganya kamokg-
wa o ba tsebago. Bathōma gore dik-
gomo a ditabogele ka dipolase. Kaba-
ka la gohloka dihlabani ke moka bana-
pa ba tsăa dinaga tsă gešū. Naga
ga e rekwe e reka ke madi, ^efela ba-
nna ba we ba re fentšē, ka bakka la
dihlabani tsă bōna.

Dikgomo ka moka ba thōma go difudi-
ša ka dithabeng. Bawe balego kgole
le thaba, ba difudiša, mebotwaneng
ya Kgaufsi le magae. Dikgomo tsă
šaleng, Mabotana tsă fula motbwa
matšebe le ga Manoko.

808

K34|82

57

Dichabana swaranô ya tšona. Dichabana tšena dina le bagolo ba tšona ba we erego ge ba fapane ke moka ba e ga bona, ba baahlole, byalo ka gorialo mowe, ga ba lobe pula, ba ya ga bôna ba e ta pele, ba nofêla ba sekela gore naga e ahwa, mabêlê a hwa kabaka la le tšatši, byalo lena le teng beng bana ga ga le nolebella naga e ya lena e hwa.

Yo mongwe wa ba bagolo o swanetšê go ncha kgomo a e goloba, byalo ka Masumu, Masete le Papêla, yo mongwe wa bona ge aile a ncha kgomo a ya goloba ke moka kgoši e swanetšê goneša pula ngwaga o we ka moka ga ôna. Ngwaga o mongwe go swanetšê go wala yo mongwe, byalo byalo.

Ka mokgwa o we dichabana tšewe diswanetšê goba chaba, ke gore yo mongwe wa bôna ge a ka fihla mowe yo mongwe wa bôna ana le byalwa goba a hlabile kgomo ba swanetšê go mosegêla nama ekgolo. Ge ele ma bapi le byalwa o tšaba a nwa le

bya ka moseô.

Bôna modirô wa bôna ke go lema mota, ke gore chemo ya kgozi. Ke gôna ba loba pula ge ba lema chemo ya mošate, mohlantšha ba lema yôna kgozi e swanetšhe go batlota makhura, ke gore ba swanetšhe go tšwa ba kgôtle boraga, pula e ba netše. Mowe o tla hwetšana motho yo mongwe le yo mongwe a thabile, bare se tšwa moteng.

Ba swanetšhe go ncha dibegô, byalwa ge motho a dirile o ncha pitšha e ya mošate ke sebegô. Ge a hlabile kgomo o swanetšhe go ncha lehlakori le a mošate ke sebegô. M ašumu Pôpêla le Masete ba ncha sebegô sa byalwa gatee mo ngwageng. Ke gore ba fôômêla ba enwa. Ke moka ka morago ba dira byalwa bo bontšhi barwala bo ya mošate, ke sôna sebegô. Se we baiša go lebaka le lengwe le le lengwe ke lehlakori lona a ba swanêla go leja, ba leiša mošate.

Motho wa bôna a ncha naka latlou ke gore molato wa gagwe ke o mogolo. Byalo ka ma Magêkêtle Mabakane

808

K34/82 59

o ile a ncha kgarebe a fa baga Mohlabe ka baka la boloi, byalo bare ba moraka gore a e m mabaneng, Kemoka a kwatamiša le tōlō. Leina la kgarebe ebe ele Dichila. Go byalo ka boloi bya Malebonyane mmagwe Matau Masete o ile a loya mosadi waga mohlabe byalo bare, ba swanetše gobolaya mosadi byalo a chaba bare ba swanetše gore ba bola e morwa waga-gwe Matau. Matau a ncha letōlō molato wa fēla. Ke gore mona melalong ya sesotho, molato o mogolo kudu ke wa boloi, le gobea letšatši. Motho wa gobea letšatši bare ge ba tšamaba laola ba mohwetšana ke gore mothoyo we o swanetše gorakiwa, mohlomong banna ba noya bošego ke moka ba phetla.

Dichabanyana tšē di swanetše goyanweng ge ntwā e hlagile, ge ba chaba goya, kgoši e ncha batho ke moka ba tšama ba ba gōga, yo we ba hwetšana go a chabile ba swanetše go gapa diruiwa tša gagwe, ba yo dibolaya mošate. Byalo ka mokgalabye yo mongwe

808

K34/82

60

wa ga Sokane, ge dira ditšwa dia ntweng ya ~~mabur~~ Mathsipi, a chabanya ba ona lesaka la dipudi, ba gapa dipudi tše dingwe, ba ya ba dibolaya, ke moka dira tša tšwa.

Ge baile ba gapa diruwa tša gago, wa seke wa fihla mošate wa dilokolla, ba dibolaya ke moka molato wa gago wa fêla aba sana taba nago. Mokōkōtō a boya gae a dula. Basadi ba fêla ba mokwêra ka gore ke monna moka mosadi monna wa go chaba goya ntweng ke monna mang. A fêla are ga bolepyega a ba ribege mogopo. Lešaba leile la fêla ntweng ya Mathsipi, mohlomong Mokōkōtō ekabe a hwile gōna. Ke ge Mokōkōtō a e theta ka gore kenna Mokōkōtō ke wa motho e kaba wa kgomoba ka fofotšā, se batana se byoi se chabiša letlalo la yōna.

Go ba setho sa sechaba. Makōkōrōpō oile a kopiwa, monna yo we wa go kopiwa ke motseri, byalo oile a kopa ke Mamogagare Masumu a fihla a mega Mošate, kemoka a kgoši ya moamogela. Modirō wa

808

K34/82 61

gagwe yaba molitši wa phalafala.
 Kemoka yaba motho yo adulego Kgorong ya mošate. go fihlela Mamogagare a mofa mosadi, mosadi yo we leina la gagwe ke Malephaka. Bana ba Matseri le Malephaka le bona ba gola ba le mowe Kgorong ya ga Mohlabe. Modirō wa bona ba sa nodira o la wa papa bona wa go letša Phalafala.

Kabaka la gore ebe ele motho yo a goba a phela mowe Kgorong, a sena mokgwa, lehono batho ba bantši a ba tšebe gore ba ga Makōkōrōpō ba topilwe, ba hwetšana gore ke bona beng ba Kgoro, ga mōyō le rena lenna ebe ke sena tšebo lehono ke ne lehlaloganyo ya gore baile bathopiwa.

Ge baile ba kitša pitšō, ke bona ba we ba swanetšego go hlalošetša batho se we batho ba kitšetšwago sōna. go byalo ka modirō ya mošate, * Makōkōrōpō modirō wa gagwe ke goletša Phalafala, ge batho ba kgobakane ke moka o ba šupa modirō o we Kgo.

808

K34/82

62

šī e nyakago gore ba šome, byalo byalo ke ōna modirō wa gagwe. Byalo batho ba gopola gore ke yēna mong wa kgōrō. Ka gobane yo mongwe wa kgōrō, ge a ka ēma pele ga lekgotla are wa bolēla batho ba ka seke ba kwisiša.

Ngwana - Mpono ke mosadi yo we dilego a topiwa ke baga Maseke byalo ba fihla ba babega Mošate ba moamogēla, ba we barego ke bona baga Mohlabe, empa ga gobyalo ke baga Mabakane. Empa bona a ba byalo ka Makōkōrōpō yēna Mabakane o nyaka gonama le gotaboga beng ba kgōrō, Makōkōrōpō o hlomp-ha lentšu le la gore mošutendi e name. Ngwana - Mpono bana bagagwe baile ba nyefolwa kudu, ka baka la mokgwa wa bona.

Mageketla ke ngwana wa Ngwana - Mpono, byalo a taboga beng ba kgōrō, a ya a rōbala le mosadi wa Mohumagadi Marebole yo we barego ke Mokgadi, a imiša mosadi, ge ba butiša mosadi are ke imišitšē ke Mageketla.

808

K34/82 63

zla. Ba ile baraka mongalabye yo we ka mokgwa o mobe. Ke ge ba barêla leina lena la gore ke baga Mabakane a ra ngei kgopa senamêla le fagô bagolo ba sa le namele. Le lengwe leina la bona bare ke baga Leake, ke baga ~~ke~~ Leake a nchana ba gešû bahwile ba fedî, bangwe ke bo matoboga hlôgô bangwe ba koboga mogwete, le lengwe bare ke matsela nokana.

Le ga golebyalo, batho ba sa tsebe ka mokgwa o we Kgôrô tšena dilego tšâ hlaga ka ôna, e ka seke yaba sethō sa bogošing. Ditgôrô tšena tšâ naging e, kamoka ga bona ke sechaba sa ga mohlabe, kagobane ge o hlakana le yêna kudu basadi, ge o modumedisâ o tlakwa are tlou, le ge motho yo we e modumedisago a sa bini tlou, kemolaô wa gore baane ka leina la phôôfôlô e we e binwago ke Kgôzi. Letkgotleng goba pitšong motho yowe a êmago o fêla are thobêla ba bina tlou goba batubatse. Ge ele temeng ya letšema, mong wa che-

808

K34/82 64

mo o fêla a ba leboga ka gore a
 gee ba bina tlou. Batho ba we gana
 mowe letšhemeng a ba bini tlou ka
 moka goba le yêna mong wa chemo
 a bini tlou, fêla ke molaô wa gore
 ba lebogê ka yôna tlou, ka gobane
 ba dutšhi le faseng la ba bina tlou.
Makôkôrôpô ba mohlôkômêla kudu
 ge feta Kgôrô ya ga mabakane, ka
 bana la gore ge ba sêthê ba rerile
 morêrô wa bôna, makôkôrôpô o sw-
 anetšhê go tšibišwa pele ga gore lekg-
 otla le bitšhiwe goba pitšô go dirêla
 gore a tle a kgone go bahlalôšetsâ.
 Yêna ge a ka fatšha se sengwe sa
 dibegô tša kgošhi ana molato.
Manyalong, ba swanetšhê gonyalana na-
 bô, motho yo mongwe le yo mongwe yo
 we elego mosotho ba swanetšhê gonyala-
 na nabô. Byalo kage Mamogagare aile
 a fa Motšeni Makôkôrôpô mosadi.
 Kgôrô tšewe ba sa tšha nego natšô ke
 tšha balaudi ke gore bathoka, ba byalo
 ka Kgôrô tšena Maletô, Seleise, Ma-
lesa, Magomane le Iselane. Kgôrô
 tšena ke bathoka, e nore ge ba fihlile

808

K34/82

65

mo nageng ena ba kgauola matšōbō byalo
ba tšwara makgeswa. Ke gōna matšā-
tši anoba tšeanago nabō, ka gobane bo-
thoka bo phumugile. Ga na lehono ge
okane ke wena mothoka a kalwa
nago.

Maghetla e be a swanetšē gore ebe
motho yo mogolo go feta Makōkōrōpō
byalo ke baga Mabakane ba nyaka ku-
du goba ba bagolo go feta beng ba bona
ba moraka ka Kgorong, a se tsa sa
tšena. Ge motho aile a seke a šoma
ga botse ba swanetšē go moraka
nageng. Motho yo a yago a bolaiwa
ke motho yo ailego a loya motho yo
mongwe.

lmd

5808